

альним законам з врахуванням виокремлення господарських відносин між суб'єктами господарювання у відповідності до ГК України, якими також виступають юридичні особи.

2. Виходячи з того, що поняття організаційно-правових форм юридичних осіб розкривається в ЦК України, окремі елементи інституту юридичної особи можуть до-

сліджуватись у порівнянні з відповідними складовими інститутів права іноземних держав, що дозволяє оптимізувати процес законотворення, обираючи орієнтиром положення актів законодавства країн, які мають стабільний вектор успішного розвитку, випробуваний часом і реальними економічними досягненнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зеліско А.В. «Підприємницька юридична особа приватного права як системо утворююче поняття». Право України. 2015. – № 4. – С. 97–105.
2. The Accounting and Corporate Regulatory Authority (ACRA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.acra.gov.sg/Home/> (дата звернення: 07.08.2016).
3. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / Боброва Д.В., Дзера О.В., Довгерт А.С. та ін.; За ред. Дзери О.В., Кузнєцової Н.С., Київ: Юрінком Інтер, 1999. – 864 с.
4. Якушев В.С. Институт юридического лица в теории, законодательстве и на практике. Антология уральской цивилистики. 1925–1989: Сборник статей. Москва, 2001. – 431 с.
5. Comparison of forms of business organizations //The Accounting and Corporate Regulatory Authority (ACRA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.acra.gov.sg/uploadedFiles/Content/How_To_Guides/Setting_Up_in_Singapore/Comparison%20Table%20\(Landscape\)_22Feb2016.pdf](https://www.acra.gov.sg/uploadedFiles/Content/How_To_Guides/Setting_Up_in_Singapore/Comparison%20Table%20(Landscape)_22Feb2016.pdf) (дата звернення: 16.11.2016).
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України № 1720-VI від 17.11.2009 станом на 01.01.2016. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016. – № 31–32. – Ст.263.
7. GOV.UK. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk>. (дата звернення: 05.08.2016).
8. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17.09.2008 станом на 01.05.2016. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008. – № 50–51 – Ст. 384.
9. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. – Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 328 с.
10. Амельченко В. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Юстиніан, 2005. – №10– С. 44–46.
11. Companies Act (CHAPTER 50): Original Enactment: Act 42 of 1967// Singapore Statutes Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewi3iLeEtfXNAhXJBiwKHeyYDLYQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fstatutes.agc.gov.sg%2Faol%2Fsearch%2Fdisplay%2Fview.w3p%3Bpage%3D0%3Bquery%3DDocId%253A%2522c3063e4b-61ed-4faf-8014-fabd5b998ed7%2522%2520Status%253Ainforce%2520Depth%253A0%3Brec%3D0&usq=AFQjCNFKKve7_z_a-QQf6qLdsQiZUGwCE8g&sig2=UnL0lwWyholVIVI-cXoilA. (дата звернення: 16.11.2016).

УДК 341.9

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF JURISDICTION ON THE INTERNET IN LEGISLATION OF THE EUROPEAN UNION

Жуков І.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті досліджуються деякі питання, що виникають під час здійснення діяльності у сфері електронної комерції. Акцентується увага на проблемах визначення юрисдикції у мережі Інтернет у зв'язку із транскордонним та глобальним характером відносин. Висвітлені основні джерела регулювання юрисдикції в мережі Інтернет у законодавстві ЄС та умови встановлення юрисдикції та застосовного права.

Ключові слова: електронна комерція, юрисдикція, мережа Інтернет, колізійна норма, регламент.

В статье исследуются некоторые вопросы, которые возникают в сфере электронной коммерции. Акцентируется внимание на проблемах определения юрисдикции в сети Интернет в связи с трансграничным и глобальным характером отношений. Освещены основные источники регулирования юрисдикции в сети Интернет в законодательстве ЕС и условия установления юрисдикции и применимого права.

Ключевые слова: электронная коммерция, юрисдикция, сеть Интернет, коллизийная норма, регламент.

The article examines some issues arising from activities in the field of e-commerce. The emphasis has been placed on problems of determining of jurisdiction on the Internet taking into consideration transborder and global character of relations. This article highlights main sources of regulation of jurisdiction on the Internet in the legislation of the European Union and conditions of establishment of jurisdiction and applicable law.

Key words: e-commerce, jurisdiction, Internet, conflict rule, reglament.

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес, радикально змінивши системи інформаційного обміну та спілкування між людьми, значно вплинув на основні сфери життєдіяльності, умови існування та способі життя кожної людини. Розвиток комунікаційних технологій торкнувся як внутрішньодержавних, так і міжнародних відносини, що стало передумовою та інструментом інте-

грації у світове співтовариство і створення глобальної інформаційної економіки.

У зв'язку з тим, що господарська діяльність із використанням інформаційних комп'ютерних технологій має істотні особливості, її стали називати спеціальним терміном – «електронна комерція». Незважаючи на серйозні технічні, організаційні, психологічні і юридичні перешко-

ди, електронна комерція перетворилась в один із найпоширеніших методів економічної активності. Сьогодні мережа Інтернет являє собою транскордонний віртуальний простір, сучасна архітектура якого не містить чітких національно-правових механізмів визначення юрисдикції в кіберпросторі. Наслідком цього стала та обставина, що Інтернет своєю еволюцією у своєрідний наднаціональний та наддержавний кіберпростір змінив ознаки класичної юрисдикції. Так, за допомогою сучасних інтернет-технологій децентралізація дає змогу здійснювати управління сайтами компаній у юрисдикції, відмінній від національності доменної зони, за допомогою провайдера, що має національність третьої країни.

Таким прикладом може слугувати складність розмежування повноважень різних за національністю державних органів у електронній комерції. Так, укладання угод та купівля споживчих товарів за допомогою інтернет-ресурсів має сьогодні повсякденний характер. Щомісячно кількість правочинів за участю іноземців та українських громадян на таких ресурсах, як www.ebay.com, www.aliexpress.com, www.gilt.com або www.gearbest.com сягає десятків тисяч. Інтернет-банкінг, платіжні системи, вихід на зовнішні ринки українських підприємств за допомогою електронної торгівлі та багато інших реалій вимагають нових підходів до встановлення юрисдикції в мережі Інтернет.

Стан дослідження. Через недостатній рівень розробки відповідної правової бази Інтернет як об'єкт правового регулювання наразі досліджують досить активно. Аналіз інформаційного права та деякі питання електронної комерції, електронного документообігу і проблеми розвитку онлайн-бізнесу досліджувались такими вченими, як О. Радкевич [1], О. Баранов [2], Г. Єрохін [3], С. Ємельянчик [4], І. Жилінкова [5; 6], Г. Почепцов [7], О. Пастухов [8], В. Брижко, А. Новицький, В. Цимбалюк, М. Швець [9], О. Кононенко [10], А. Чучковська [11], К. Шахбазян [12] та ін., проте ця проблема залишається актуальною з огляду на її системний та комплексний характер.

Мета статті полягає у висвітленні юридичних засад регулювання електронної комерції в законодавстві ЄС та у розгляді особливостей встановлення юрисдикції і застосовного права.

Виклад основного матеріалу. Що ж стосується електронної комерції, то вона неможлива без формування правової бази та створення ефективного дієвого правового механізму. Така робота в Європейському співтоваристві була започаткована в 1996 р. та завершилась у 2000 р. прийняттям Директиви 2000/31/ЄС «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку» [13] («Директива про електронну комерцію» від 8 червня 2000 р.). Директива про електронну комерцію спрямована на забезпечення розвитку внутрішнього ринку ЄС щодо послуг інформаційного суспільства, під якими розуміються «послуги, що надаються за винагороду, дистанційно, за допомогою електронного зв'язку та на підставі індивідуального запиту клієнта. Дія Директиви про електронну комерцію поширюється на послуги, які надаються постачальниками з території Європейського союзу, та не застосовується до послуг, що надходять із території третіх країн.

Крім того, зазначена сфера регулюється на основі таких уніфікованих правових інструментів, як Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 р. «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань (далі – Регламент Рим I)» [14], Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 864/2007 «Щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань» («Рим II»)» (далі – Регламент Рим II) [15] та Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) №44/2001 «Про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах» від 16 січня 2001 р. (далі – Регламент Брюссель I) [16].

Регламент Рим I має універсальний характер застосування та був прийнятий на заміну Римської конвенції «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань» від 19 червня 1980 р. (Римська конвенція 1980 р.). Цей документ не лише змінив статус відповідного акту з міжнародного договору на регламент ЄС, але й доповнив його з урахуванням практики застосування Римської конвенції та останніх досягнень доктрини міжнародного приватного права. Регламент стосується лише визначення договірного статуту в країнах ЄС (межі автономії волі в питанні вибору застосовного права, а також порядок визначення застосовного права під час відсутності угоди сторін). Основний принцип, на якому заснований Регламент Рим I, полягає у свободі вибору сторонами права, що застосовується до їхніх договірних відносин, який конкретизується диспозитивними нормами у разі відсутності такого вибору, а також імперативними нормами, спрямованими на захист прав споживачів.

Так, відповідно до ст. 3 Регламенту Рим I право, що застосовується до договірних відносин, може явно впливати з угоди сторін або з обставин справи. Сторони мають право згодом змінити обране право за умови, що така зміна не приводить до недійсності договору і не порушує прав третіх осіб. Дійсність обраного сторонами права контролюється положеннями ст. ст. 10, 11 і 13 Регламенту Рим I.

У разі, якщо сторони прямо не визначили в договорі застосовне право і наявність такого вибору прямо не впливає з обставин справи, суд визначає застосовне право, керуючись правилами, зазначеними в ст. 4 Регламенту Рим I. Порядок дій полягає у тому, що на першому етапі суд повинен визначити виконання, характерне для цього виду договору, під яким розуміється зобов'язання, від якого належить «назва договору» і «за яке належить оплата». Перелік презумпцій, для яких характерне таке виконання, визначено у ст. 4(1) Регламенту. Так, для договору купівлі-продажу характерним є зобов'язання з передачі речі у власність, а тому застосовним правом буде право країни місцезнаходження продавця; для договорів надання послуг – право країни місцезнаходження сторони, що надає послугу.

У разі, коли укладений договір не охоплюється ч. 1 чи його елементи не підпадають ні під один із зазначених типів, або коли договір має змішаний характер, суд сам на підставі доктрини характерного виконання застосовує право країни місця проживання сторони, яка здійснює виконання такого зобов'язання.

На другому етапі суд перевіряє, чи дійсно право, яке обране на першому етапі, є найбільш тісно пов'язаним із цією країною. Якщо з усіх обставин справи стане очевидним, що договір є більш тісно пов'язаний з іншою країною, ніж та, яка була визначена на попередньому етапі, то право цієї іншої країни і підлягає застосуванню.

У разі, якщо неможливо визначити застосовне право на підставі тесту характерного виконання (наприклад, у договорі міни рівноцінних об'єктів), то договір регулюється правом країни, з якою він має найтісніший зв'язок (ст. 4 (4) Регламенту Рим I). Доктрина характерного виконання знайшла своє відображення в Законі України «Про міжнародне приватне право» (ст. 44 Закону) [18].

Регламент Рим I містить положення, що спрямовані на уникнення зловживань, які пов'язані з обходом імперативних приписів певного правопорядку. Так, якщо, виходячи з обставин справи, буде встановлено, що договір реально пов'язаний лише з однією країною, то вибір сторонами в якості застосовного права іншої країни не повинен зашкоджувати застосуванню імперативних положень права країни, з якою цей договір має більш тісний зв'язок (ст. 3 (3) Регламенту Рим I). Крім того, застосування сторонами до договору права третьої країни (не члена ЄС) не повинно порушувати приписів загальноєвропейського законодав-

ства (ст. 3 (4) Регламенту Рим I). Положення застосовного права також не можуть протирічити надімперативним нормами (ст. 9) та публічному порядку (ст. 21) законодавства країни суду.

Імперативні правила ст. 6 Регламенту Рим I мають особливе значення в контексті проблематики юрисдикції і застосовного права в мережі Інтернет. Їхньою основою метою є захист споживача як більш слабкої сторони в стандартних умовах договору, який свідомо буде більш вигідним для підприємців. Так, Регламент під споживачем розуміє фізичну особу, яка укладає договір із метою, що не пов'язана з його професійною або підприємницькою діяльністю. Таким чином, для застосування захисних положень Регламенту Рим I необхідно, щоб контрагентом споживача був підприємець-професіонал.

Основне правило визначення застосовного права в договорах зі споживачем полягає в тому, що до таких договорів застосовується право країни проживання споживача (а не право найбільш тісного зв'язку) за умови, що підприємець здійснює свою діяльність на території такої країни або будь-яким іншим способом спрямовую свою діяльність на її територію.

Критерій спрямованості подібно до положень Регламенту Брюссель I було введено спеціально для електронної комерції, яка здійснюється за допомогою веб-сайтів. Враховуючи єдину мету відповідних положень, у літературі під час визначення критеріїв спрямованості для цілей визначення застосовного права пропонується використовувати ті ж критерії, які були визначені Європейським судом у справі *Hotel Alpenhoff* щодо положень ст. 15 (1) (c) Регламенту Брюссель I про встановлення юрисдикції.

Загальне правило Регламенту Рим I про застосування до споживчих договорів права країни проживання споживача не означає в принципі неможливості внесення у споживчі договори угод про вибір права. Але застосування права, обраного відповідно до такої угоди, не може позбавляти споживача тих гарантій, які він мав би за відсутності такої угоди (тобто наданих йому «рідним» законодавством про захист прав споживачів).

Необхідно зазначити, що досить жорстке та послідовне європейське законодавство в галузі захисту прав споживачів все-таки має свої прогалини. Так, відповідно до ст. 6 (4) (a) Регламенту Рим I вищенаведені «захисні» положення про право, що застосовується до договорів зі споживачами, не поширюються на ті, за якими послуги надаються в країні іншій, ніж країна проживання споживача. Така ситуація може стосуватися замовлення туристичних послуг через мережу Інтернет або в режимі офлайн.

Цей виняток Регламенту Рим I не узгодиться із положеннями ст. 15 Регламенту Брюссель I, який допускає встановлення спеціальної юрисдикції в судах за місцем виконання договору без будь-яких винятків щодо характеру такого договору.

Тобто якщо споживач придбав туристичної путівки на закордонний маршрут через інтернет-магазин, він може звернутись із позовом до суду за місцем свого проживання, але при цьому застосовне право буде визначатися за іншими принципами (або відповідно до умов договору, або відповідно до доктрини характерного виконання чи тісного зв'язку).

Основні положення, що стосуються порядку визначення права, яке застосовується до позадоговірних зобов'язань (деліктів, безпідставного збагачення, вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення та ін.), містяться в Регламенті Рим II. Основним принципом визначення права є *lex loci delicti commissi*, відповідно до якого застосовується право країни, де настала шкода, незалежно від того, де була дія, на підставі якої виникла шкода, або де настали непрямі наслідки дії (ст. 4 (1) Регламенту Рим II). Такий підхід зумовлений тим, що основним завданням визначального права є адекватна компенсація

потерпілому, а не покарання деліквента (правопорушника). Подібна норма передбачена і в Законі України «Про міжнародне приватне право» (ст. 49).

Навряд чи правило *lex loci delicti* буде застосовуватись до деліктів, які можуть мати місце із застосуванням мережі Інтернет (дифамація, порушення права на приватне життя, порушення виняткових прав). Справа в тому, що деякі з них (дифамація та порушення права на приватне життя) під впливом сильного лобі з боку медіабізнесу виїшли з-під дії Регламенту Рим II (ст. 1 (2) (g)).

Що ж стосується колізійного питання у порушенні виняткових прав, то у сфері відносин інтелектуальної власності з іноземним елементом існують два провідні підходи – застосовується або право країни, де було створено об'єкт авторського права, вперше здійснено виконання, вироблена фонограма, отримано охоронний документ на об'єкт промислової власності; або право країни, де вимагається захист прав (мало місце порушення прав).

По суті *lex protectionis* (закон країни, де вимагається захист) є іншою назвою відомої прив'язки *lex loci delicti* (закон місця скоєння правопорушення), яка спеціально призначена для застосування у сфері відносин інтелектуальної власності з іноземним елементом.

Якщо ж мова йде про порушення виняткових прав, які визнаються та захищаються Європейським співтовариством (товарний знак, селекційні досягнення, найменування місця походження товару), то застосовується принцип *lex loci delicti* – право країни, де мало місце порушення.

Що ж стосується положень які містяться в Директиві ЄС «Про електронну комерцію», то вона передбачає застосування такого принципу, як «країна походження» (*country of origin principle*). Сутність цього критерію полягає в тому, що як тільки інтернет-послуга відповідає вимогам законодавства держави – члена ЄС, звідки вона «виходить», така послуга може вільно надаватись на території інших держав – членів ЄС. У європейській доктрині тривають дискусії про природу принципу «країна походження», і багато авторитетних вчених визнають за ним значення норми, що регламентує застосовне право (право країни, де заснований (заресстрований) провайдер послуги).

Але з цією позицією погоджуються не всі. Так, на думку багатьох фахівців, таке правило носить публічно-правовий характер і фактично розподіляє законодавчу юрисдикцію між різними державами – членами ЄС. Його основна мета пов'язана із забезпеченням вільного переміщення послуг у рамках загального ринку та запобіганню його фрагментації внаслідок різного правового регулювання. Країни, які приймають послугу (*host states*), можуть передбачити додаткові вимоги та регулювання лише з метою захисту публічного порядку (публічна влада, охорона здоров'я, безпека, захист прав споживачів та ін.).

Ця позиція розділяється Європейським судом, на думку якого принцип країни походження не належить до кола колізійних, а означає неприпустимість підпорядкування провайдера інформаційних послуг більш строгому правовому режиму в порівнянні з тим, який існує в країні його заснування, за винятком ситуацій, прямо зазначених у Директиві. При цьому Європейський суд також зазначив, що Директива не встановлює додаткових правил, що стосуються юрисдикції судів або міжнародного приватного права.

Загальний принцип визначення юрисдикції, який закріплено в Регламенті Брюссель I, полягає в тому, що позов пред'являється до суду за місцем доміцилія відповідача в державі – члені ЄС (доміцилій для фізичних осіб визначається згідно з національним законодавством ст. 59 Регламенту Брюссель I); якщо відповідач є юридичною особою, то постійне місцезнаходження визначається за критерієм інкорпорації, осілості або центру експлуатації (ст. 60 Регламенту Брюссель I). Таким чином, до юридичної особи може бути застосовано декілька критеріїв, ко-

жен з яких буде підставою для встановлення юрисдикції суду. Головне, щоб хоча б один із них визначав перебування на території держави – члена ЄС, і в такому разі ці норми матимуть пріоритет над національним законодавством.

Суд за місцем domicilia відповідача має загальну юрисдикцію і вправі розглядати будь-які справи, у тому числі ті, які безпосередньо не пов'язані з територією, де розглядається спір. Регламент передбачає винятковий перелік ситуацій, коли позов може бути пред'явлений в іншій країні, ніж місце domicilia відповідача. Такі винятки стосуються як договірних, так і позадоговірних зобов'язань.

У договірних зобов'язаннях до винятків відноситься можливість звернення з позовом до суду місця виконання зобов'язання (ст. 5 Регламенту Брюссель I). Так, для купівлі-продажу таким місцем буде країна, куди товари поставлені чи повинні бути поставлені; у разі надання послуг – місце на території держави – члена ЄС, де послуги були або повинні бути надані (ст. 5 (1) Регламенту Брюссель I). Так, якщо організація розташована в Австрії і купує товар за допомогою мережі Інтернет у компанії, що розташована в Греції, з постачанням до Австрії, то вона має можливість звернутись із позовом до суду як у Греції, так і в Австрії.

У договорах, які пов'язані з електронною комерцією, неминуче виникає питання про те, як визначити місце виконання договору, оскільки в ньому не завжди передбачається фізична доставка товару або надання послуги.

У такому разі необхідно враховувати кваліфікацію договірних зобов'язання, визначення застосовного права до такого зобов'язання (відповідно до Регламенту Рим I) та визначення місця виконання зобов'язання відповідно до застосовного права.

Крім того, встановлення юрисдикції можливе на підставі пророгаційної угоди (угоди про підсудність), можливість укладання якої передбачена ст. 23 Регламенту Брюссель I. Угода про підсудність повинна укладатись у письмовій формі або у формі, яка є сталою для сторін, чи відповідно до міжнародних звичаїв. При цьому ст. 23 (2) спеціально обмовляє можливість існування такої угоди в електронній формі, якщо вона забезпечує надійну фіксацію досягнутих домовленостей.

Важливо відзначити, що під дію Регламенту підпадають не всі споживчі договори, а лише договори, які укладені у процесі здійснення спрямованої підприємницької або іншої професійної діяльності на території держави, де domicilia-юваний споживач (ст. 15 (1) (с) Регламенту Брюссель I).

Відповідно до роз'яснень Європейської комісії «критерій спрямованої діяльності введений для того, щоб було очевидним, що юрисдикція може бути встановлена у разі укладення споживачем договору з використанням інтерактивного веб-сайту, доступного на території країни його проживання. Але наявність лише факту того, що споживач мав знання про товар або послугу, які ним отримані з пасивного веб-сайту, доступного в місці його проживання, не є достатнім для встановлення захисної юрисдикції». Таким чином, у разі відсутності укладеного на підставі такої інформації контракту або комунікацій між споживачем і підприємцем за допомогою веб-сайту говорити про наявність спрямованої діяльності підприємця на території держави, де споживачі мають доступ до його сайту, за загальним правилом неможливо.

Критерій спрямованої діяльності, пов'язаної з використанням веб-сайту на території певної країни, були визначені Європейським судом у рішенні від 7 грудня 2010 р.

у спільній справі Peter Pammer v Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08), and Hotel Alpenhof GesmbH v Oliver Heller (C-144/09)[19]:

- потенційно міжнародний характер діяльності (у цій справі – готельний бізнес);

- опис маршруту до місця знаходження підприємця з території інших країн;

- можливість розміщення замовлення на іншій мові і (або) в іншій валюті, ніж та, яка застосовується в країні підприємця;

- розміщення на сайті телефонів з міжнародними кодами;

- наявність витрат на розвиток та просування сайту, що робить його більш помітним для іноземних клієнтів;

- використання нейтрального доменного імені («.com», «.eu»), а не географічного, прив'язаного до країни, де знаходиться компанія підприємця («.de»);

- наявність посилань на позитивні відгуки від клієнтів із різних країн.

Критерій спрямованої діяльності [20] підприємця як підстава для встановлення юрисдикції судом за місцем проживання споживача прийшов на зміну старим критеріям, які містились у ст. 13(3)(b) Брюссельської конвенції та передбачали в договорі або у процедурі його укладення додаткові територіальні зв'язки з правопорядком споживача.

Зокрема, до них належать ситуації, коли укладенню договору передувала оферта або реклама в державі громадянства споживача, і він здійснив усе необхідне для укладення там договору. Така ж конструкція передбачена в ст. 45 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Ці положення не повністю відповідають новітнім тенденціям у галузі торгівлі, а саме в електронній торгівлі послугами через Інтернет, оскільки вони не дають відповіді про встановлення компетентного права, яке підлягає застосуванню у разі укладення договору споживання з використанням технічних можливостей мережі Інтернет. Крім того, проблематично кваліфікувати як оферту або рекламу інформацію, що розміщена на веб-сайті, який буде доступний у країні проживання споживача. У зв'язку із цим критерій спрямованої діяльності дає змогу гнучко підійти до питань юрисдикції в епоху електронної комерції.

Реалізація цього критерію стосується не лише Брюссельської конвенції. Так, про необхідність застосування критерію спрямованості діяльності в контексті локалізації персональних даних проінформував Мінкомзв'язок РФ у своєму роз'ясненні про застосування Федерального Закону № 242-ФЗ від 21 липня 2014 р. «Про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації в частині уточнення порядку обробки персональних даних в інформаційно-телекомунікаційних мережах» [20].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що електронна комерція буде безперспективною без належного регулювання захисту прав та законних інтересів її учасників. А застосування принципу «країни походження» або «критерію спрямованої діяльності» може стати одним із можливих підходів у регулюванні відносин в електронній комерції. Договірні засоби є найбільш ефективним методом вирішення колізійних проблем. А тому договори, які укладаються в мережі Інтернет, повинні мати не лише положення про застосовну правову систему, а й передбачати пророгаційну угоду або третейський запис.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Радкевич О.П. Особливості правового регулювання мережі Інтернет // Право та управління. – К., 2012.
2. Баранов О. Інтернет і право: об'єкт і предмет регулювання // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 4(11) 2011 – С. 155–162.
3. Єрохін А.Л. Дослідження правового статусу електронного документа / А.Л. Єрохін, В.Є. Литкіна // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С. 63–67.

4. Смельянчик С.О. Интернет як цивільне правовідношення та особливості доступу до мережі / Порівняльно-аналітичне право . – 2016. – № 4. – С. 68–71.
5. Жилинкова І. Правовая природа доменного имени // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 6. – С. 30.
6. Жилинкова І. Правове регулювання Інтернет-відносин / І. Жилинкова // Право України. – 2003. – № 5. – С. 124–128.
7. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 663 с.
8. Пастухов О.М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: рукопис. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право [Електронний ресурс] / О.М. Пастухов – Київ, 2002. – Режим доступу: <http://avtoreferat.net/content/view/4600/45/>
9. Електронна комерція: правові заходи та заходи удосконалення : моногр. / [В. Брижко, А. Новицький, В. Цимбалюк, М. Швець]. – К.: НДЦ прав. інф-ки Акад. прав. наук України, 2008. – 149 с.
10. Кононенко О. Використання електронної форми укладення міжнародного договору купівлі-продажу в контексті українського законодавства / О. Кононенко // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Міжнар. відносини. – 2008. – Вип. 23. – С. 146–149.
11. Чучковська А.В. Правове регулювання господарських договорів, що вчиняються через мережі електронного зв'язку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.04 / А.В. Чучковська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
12. Шахбазян К.С. Міжнародна співпраця держав в сфері правового регулювання діяльності в Інтернеті / К.С. Шахбазян // Український часопис міжнародного права. – 2003. – № 1. – С. 70–74.
13. Директиви 2000/31/ЄС «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_224/page?text=%EF%F0%EE%E8%F1%F5%EE%E6%E4%E5%ED%E8%E5
14. Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 593/2008 від 17 червня 2008 р. «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим I)» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_905
15. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 864/2007 «Щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань» («Рим II») // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_907
16. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 44/2001 «Про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень в цивільних та комерційних справах» від 16 січня 2001 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a84
17. Римська конвенція «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань» від 19 червня 1980 р.
18. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р. №2709-IV // Відомості Верховної Ради України, 2005, № 32 (12.08.2005), ст. 422
19. Joined cases C-585/08 and C-144/09: Peter Pammer v Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) and Hotel Alpenhof GesmbH v Oliver Heller (C-144/09), 7 December 2010 – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=83437&doclang=EN>
20. Роз'яснення Мінкомзв'язку РФ «Про застосування Федерального Закону № 242-ФЗ від 21 липня 2014 р. «Про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації в частині уточнення порядку обробки персональних даних в інформаційно-телекомунікаційних мережах» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minsvyaz.ru/ru/personaldata/#1438546984884>.

УДК 347.191.1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІСЕМІЇ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМСТВО» У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ

THE ORETICAL AND PRACTICAL ANALISYS OF POLISEMY OF CONCEPT “ENTERPRISE” IN THE LEGAL SYSTEM OF UKRAINE

Зеліско А.В.,

*кандидат юридичних наук,**доцент кафедри цивільного права**Навчально-наукового юридичного інституту**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

У статті розглянуто проблеми застосування терміну «підприємство» в чинному законодавстві України. На основі аналізу доктрини цивільного права автором зроблено висновок про обґрунтованість концепції вживання терміну «підприємство» в якості об'єкта цивільних правовідносин. Автором підтримано наукову позицію щодо відсутності в законодавстві цивільно-правової моделі приватних підприємств. Як результат встановлено, що вирішення проблеми збереження приватного підприємства в системі підприємницьких юридичних осіб приватного права вимагає розробки їх цивільно-правового статусу.

Ключові слова: юридична особа, підприємство, підприємницька юридична особа приватного права, товариство, правовий статус.

В статье рассмотрены проблемы применения термина «предприятие» в действующем законодательстве Украины. На основе анализа доктрины гражданского права автором сделан вывод об обоснованности концепции употребления термина «предприятие» в качестве объекта гражданских правоотношений. Автором поддержана научная позиция относительно отсутствия в законодательстве гражданско-правовой модели частных предприятий. Как результат установлено, что решение проблемы сохранения частного предприятия в системе предпринимательских юридических лиц частного права требует разработки их гражданско-правового статуса.

Ключевые слова: юридическое лицо, предприятие, предпринимательское юридическое лицо частного права, общество, правовой статус.

Problems of application of term «enterprise» in the current legislation of Ukraine are considered in the article. An author drew conclusion about validity of conception of the use of term «enterprise» as an object of civil legal relationships. An author supports scientific position in relation to absence in the legislation of civil legal model of private enterprises. It is established that the decision of problem of maintenance of private enterprise in the system of entrepreneurial legal entities of Private Law requires development of their civil legal status.

Key words: legal entity, enterprise, entrepreneurial legal entities of Private Law, company, legal status.